

Phát biểu của ông Christopher Twomey, Chủ tịch Diễn đàn Doanh nghiệp Việt Nam Ngày 3 tháng 12 năm 2012

Tôi rất vui mừng được phát biểu về ý kiến chung của Hiệp hội Thương mại Mỹ tại Việt Nam (AmCham Việt Nam) về môi trường đầu tư tại Việt Nam. Tôi xin cảm ơn Bộ Kế hoạch và Đầu tư, Ngân hàng Thế giới và tập đoàn Tài chính Quốc tế, cũng như các đơn vị đồng tổ chức như Ban Thư ký Diễn đàn Doanh nghiệp Việt Nam, đóng vai trò là cầu nối tập hợp lãnh đạo doanh nghiệp và chính phủ tổ chức thảo luận tìm ra giải pháp cải thiện điều kiện kinh doanh nhằm xúc tiến phát triển kinh tế và xã hội Việt Nam.

Thương mại và Môi trường Đầu tư

Thương mại và đầu tư nước ngoài liên quan đã mang lại công ăn việc làm, thu nhập, doanh thu thuế, xuất khẩu, trao đổi ngoại thương, chuyển giao công nghệ, và đóng góp vào nỗ lực chiến lược của Việt Nam trong phát triển Kỹ thuật và xã hội để công nghiệp hóa, hiện đại hóa và toàn cầu hóa. Điều đặc biệt quan trọng là các Đại diện đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) tiêu biểu được đề cập đến trong Diễn đàn Kinh doanh Việt Nam vì các nhà máy FDI đại diện cho 42% tổng sản lượng công nghiệp của Việt Nam và 59% xuất khẩu Việt Nam năm 2011, tăng 62.6% xuất khẩu Việt Nam trong 10 tháng đầu năm 2012.

AmCham Việt Nam đã hợp tác và hỗ trợ chính phủ và các doanh nghiệp Việt Nam duy trì ổn định trong tăng trưởng thương mại song phương hơn 12 năm qua, từ 1.5 tỷ đô la Mỹ năm 2001 khi hiệp định thương mại song phương có hiệu lực (tháng 12 năm 2001); đến 9.7 tỷ đô la Mỹ năm 2006 khi Việt Nam gia nhập WTO và đạt quan hệ thương mại bình thường vĩnh viễn với Hoa Kỳ (tháng 12 năm 2006); đến hơn 22 tỷ đô la Mỹ năm 2011. Dựa trên dữ liệu tình hình thương mại trong 9 tháng đầu năm 2012, chúng ta kỳ vọng thương mại song phương giữa Việt Nam và Hoa Kỳ có thể đạt 24.5 tỷ đô la Mỹ trong năm nay, và đạt gần 50 tỷ đô la Mỹ vào năm 2020, nếu khuynh hướng hiện nay vẫn được tiếp tục duy trì. Tuy nhiên, nhập khẩu may mặc vào thị trường Hoa Kỳ từ Việt Nam bị chững lại trong những năm gần đây vì sự gia tăng nhanh chóng chi phí nhân công, cạnh tranh cao từ các quốc gia láng giềng và nhu cầu sụt giảm tại Hoa Kỳ mà nguyên nhân đến từ khủng hoảng kinh tế tài chính từ năm 2008.

Một số tập đoàn đa quốc gia có trụ sở tại Hoa Kỳ, các công ty FMCG (hàng tiêu dùng biến đổi nhanh) dẫn đầu về FDI, đã đầu tư từ 200 triệu đô la Mỹ lên đến 500 triệu đô la Mỹ mỗi công ty vào Việt Nam là thị trường tăng trưởng nhanh nhất toàn cầu của họ. Điều này được thường xuyên báo cáo trên báo chí. Ví dụ, Giám đốc điều hành Coca-Cola gần đây đã đến thăm Việt Nam và thông báo thêm một đầu tư \$300 triệu Tại Việt Nam. Nhiều người đã biết được rằng vụ nhượng quyền thương mại dẫn đầu nước Mỹ đã gia nhập hoặc có kế hoạch gia nhập thị trường Việt Nam, ví dụ, KFC, Burger King, McDonald's, 7-Eleven, Starbucks, ... Vì vậy rõ ràng đó là viễn cảnh đầu tư của các công ty này, tập trung vào kết quả thống kê dân số học của Việt Nam, đang ngày một gia tăng theo GDP đầu người, và các xu hướng tiêu dùng đang hứa hẹn.

Hơn nữa, FDI của Mỹ và các nước khác trong lĩnh vực “sản xuất hiện đại” có giá trị thặng dư cao để xuất khẩu ra thị trường thế giới tiếp tục gia tăng, dẫn đầu bởi đầu tư \$1 tỉ trong cơ sở kiểm tra và lắp ráp INTEL tại Khu Công nghệ cao Saigon, và FDI từ công ty General Electric (GE), công ty Jabil từ Hoa Kỳ..., Samsung Electronics của Hàn Quốc, Nidec của Nhật, vv.. Dựa trên nguồn vốn FDI này, Việt Nam đã tăng xuất khẩu công nghệ cao trong khi toàn cầu đang giảm tốc điều này làm suy yếu nhu cầu hàng hóa từ các quốc gia Châu Á. Các đợt gửi hàng điện thoại di động và sản phẩm điện tử khác từ Việt Nam đã tăng 91% trong 10 tháng đầu trong năm lên đến 16 tỉ đô la Mỹ. Và hàng gửi của Việt nam là đồ thiết bị điện sang Mỹ đã tăng 58% trong tám tháng đầu năm, đồng thời doanh thu bán hàng của Trung Quốc sang Mỹ trong lĩnh vực này đã tăng 11%, của Malaysia đã tăng 4% của Thái Lan trượt 5% và của Indonesia giảm 16% trong kỳ. Do đó, một lần nữa, viễn cảnh đầu tư của các công ty “sản xuất hiện đại này” là rất hứa hẹn.

Tuy nhiên, chúng tôi vẫn rất lo ngại về quá trình chuyển giao sẽ không thành công từ doanh nghiệp FDI chuyên sản xuất hàng tiêu dùng có giá trị thặng dư thấp, sang doanh nghiệp FDI “sản xuất hiện đại” chuyên sản xuất các mặt hàng có giá trị thặng dư cao để xuất khẩu ra thị trường thế giới. Những “nhà máy đối tác” chiếm khoảng 60% sản lượng xuất khẩu may mặc. Và hàng triệu lao động Việt Nam tại các nhà máy. Việt Nam có thể bị mắc kẹt vào “bẫy thu nhập trung bình” nếu không có khả năng vượt qua các thử thách này.

Thách thức đối với Việt Nam

Trong vài năm vừa qua, Việt Nam đã phải đối mặt với một số thử thách liên quan đến vấn đề ổn định kinh tế vĩ mô. Lạm phát quá cao, căng thẳng thị trường ngoại hối, lãi suất danh nghĩa cao, suy giảm dự trữ ngoại hối, giảm thứ hạng trong bảng xếp hạng của tổ chức xếp hạng tín dụng và các ý kiến tiêu cực từ các tổ chức tài chính toàn cầu đã nhấn mạnh sự cần thiết cho các nhà hoạch định chính sách để thay đổi. Tháng 2 năm 2011, Thủ tướng đã chỉ thị chính phủ cần tập trung vào việc giữ ổn định hơn là chạy theo mục tiêu phát triển. AmCham và các tổ chức khác ủng hộ mạnh mẽ những nỗ lực này của chính phủ.

Đến hôm nay, quan điểm của chúng tôi là không thay đổi. Trong những năm qua, thành công của Việt Nam trong việc thu hút đầu tư nước ngoài phần lớn được xây dựng trên những mong đợi của sự ổn định kinh tế và chính trị.

Chúng tôi không đến để chỉ ra và đổ lỗi cho những nguyên nhân của khủng hoảng kinh tế hiện tại của Việt Nam. Tuy nhiên, chúng tôi kêu gọi cải cách khẩn cấp và chúng tôi hy vọng Chính phủ phải có hành động mang tính quyết định để tạo ra một môi trường kinh doanh hấp dẫn hơn.

Không phải là điều bí mật về sự mong manh của hệ thống tài chính Việt Nam là một trong những vấn đề kinh tế lớn nhất của đất nước. Diễn đàn Kinh tế Việt Nam giành nhiều thời gian để tập trung thảo luận về những lo ngại của tỷ lệ nợ xấu trong hệ thống ngân hàng địa phương. Gần đây, Thủ tướng Chính phủ đã cho biết, "Giải quyết nợ xấu là một nhiệm vụ cấp bách cần phải được thực hiện nhanh chóng và kiên quyết, nhưng với một lộ trình hợp lý, thủ tục chặt chẽ." Chúng tôi đồng ý rằng vấn đề này cần phải được xử lý không được chậm trễ, bởi vì vấn đề này không chỉ ảnh hưởng đến hệ thống ngân hàng, mà còn ảnh hưởng đến tất cả chúng ta.

Các công ty hội viên của AmCham nhận thấy tình hình kinh doanh tại Việt Nam hiện nay khó khăn hơn so với những năm qua. Nỗ lực của chính phủ để “quản lý” hoạt động kinh doanh là nguyên nhân làm cho phần lớn các nhà đầu tư xem xét lại việc kinh doanh và kế hoạch mở rộng hoạt động của họ tại Việt Nam. Quyết định cho phép các mặt hàng được nhập khẩu, quy định về cách định giá sản phẩm, cá nhân nào có thể làm việc tại Việt Nam, chương trình nào có thể phát sóng trên đài truyền hình, người nào có thể cung cấp dịch vụ

chăm sóc sức khỏe, và còn nhiều ý kiến hơn nữa đã góp phần cho thấy nhà đầu tư không được đón tiếp tại Việt Nam và họ cần phải xem xét kinh doanh ở mọi nơi nào khác.

Với tình trạng hiện nay của nền kinh tế, Việt Nam cần thực hiện mọi nỗ lực để thu hút đầu tư nước ngoài và các nguồn lực. Thay vào đó, những hành động kết thúc dự án thí điểm từ bỏ visa thành công và tăng phí thị thực sẽ ngăn cản chi tiêu nhà đầu tư nước ngoài, từ đó làm mất đi cơ hội tạo ra thêm việc làm và tài sản tại Việt Nam.

Chúng tôi cũng lưu ý thêm cho những sửa đổi bổ sung gần đây về Luật Luật sư, và đặc biệt là kiến nghị từ một số công ty luật trong nước về việc ngăn chặn các luật sư Việt Nam đang làm việc cho các công ty luật nước ngoài hoạt động tại Việt Nam soạn thảo hợp đồng thương mại và điều lệ kinh doanh được điều chỉnh theo luật Việt Nam. Mọi người trong khán phòng hôm nay đều nhận thấy rằng các công ty luật nước ngoài hoạt động tại Việt Nam đã vô cùng có lợi cho sự phát triển của Việt Nam trong những năm vừa qua. Họ đã đóng góp thời gian và chuyên môn của mình trong công tác tư vấn cho chính phủ rất nhiều luật, nghị định và những vấn đề quan trọng khác – như cải cách hành chính, hiệp định thương mại và nhiều hơn nữa. Ngoài ra, các luật sư nước ngoài còn góp phần đào tạo các luật sư tài năng địa phương hiện đang làm việc tại Việt Nam – lợi ích đáng kể cho sự phát triển của đất nước. Doanh nghiệp và cá nhân tham gia vào các hãng luật thích có sự chọn lựa trên thị trường, và một số công ty luật địa phương cạnh tranh rất tốt, cung cấp dịch vụ tốt và giá trị. Hạn chế sự tham gia từ phía nước ngoài trong nền kinh tế của Việt Nam sẽ không giúp tạo ra tăng trưởng ổn định cao, nền kinh tế hiện đại sẽ làm tăng cơ hội và tạo ra sự giàu có cho 90 triệu người sống ở đây.

Việt Nam có được khả năng tốt hơn trong việc tiếp cận nguồn vốn, công nghệ hiện đại, và kinh nghiệm quản trị thông qua hoạt động đầu tư và thương mại với các nền kinh tế lớn. Thương mại và đầu tư nước ngoài liên quan đã mang lại công ăn việc làm, thu nhập, doanh thu thuế, xuất khẩu, trao đổi ngoại thương, chuyển giao công nghệ, và đóng góp vào nỗ lực chiến lược của Việt Nam trong phát triển Kỹ thuật và xã hội để công nghiệp hóa, hiện đại hóa và toàn cầu hóa.

Dĩ nhiên, có một số lĩnh vực kinh doanh đòi hỏi sự cải thiện nhằm nâng cao tính cạnh tranh của Việt Nam. Với thời lượng ngắn hôm nay, tôi muốn tập trung vào một vài vấn đề mà các công ty hội viên AmCham đặc biệt quan tâm.

Tham nhũng và Quản trị

Tham nhũng là một hiện tượng phổ biến tại Việt Nam làm giảm vai trò quản lý, làm yếu đi quy định của luật pháp, cản trở sự phát triển kinh tế và nỗ lực giảm thiểu đói nghèo và đánh mất các điều kiện cạnh tranh trong các giao dịch kinh doanh. Đảng và Nhà nước đã cố gắng đưa ra cách thức quản trị và chống tham nhũng trong năm 2004, nhưng có quá ít tiến bộ đạt được trong 8 năm qua.

Trong một cuộc khảo sát gần đây của các thành viên AmCham, hơn 80% số người được hỏi được liệt kê tham nhũng là một trong hai mối quan tâm hàng đầu của họ tại Việt Nam. Hệ thống kiểm soát hiện tại không đủ để ngăn chặn các quan chức tham nhũng từ các quỹ dành cho mục đích sử dụng các dự án công cộng - đặc biệt là các dự án cơ sở hạ tầng. Như chính Thủ tướng Chính phủ cho biết, “Mọi việc nếu đều được công khai, minh bạch hóa thì làm sao nền kinh tế không lành mạnh? Chỗ nào sai mà không sửa thì đó là nguy cơ cho đất nước.” Thay vì cải thiện, các thành viên của chúng tôi cảm thấy rằng tham nhũng đang trở nên tồi tệ hơn trong tất cả các yếu tố của hoạt động kinh doanh ở đây.

AmCham khuyến khích Chính phủ thực hiện các bước bổ sung hướng đến các thông lệ quốc tế tốt nhất về chuẩn mực kế toán và thu thuế. Hỗ trợ hoạt động của Chính phủ và sự ủng hộ của các biện pháp chống tham nhũng ở mọi cấp của chính phủ, xã hội và kinh doanh

là cần thiết. Chúng tôi mong chờ hành động cụ thể để giúp giải quyết tham nhũng ngày càng tăng và vẫn đang là một trong những thách thức lớn nhất đối với tiến bộ tại Việt Nam.

Nguồn nhân lực

Chính phủ cần có những hành động hơn nữa để cải thiện và nâng cấp kỹ năng của lực lượng lao động. Thách thức trong việc hiện đại hóa hệ thống giáo dục trực tiếp ảnh hưởng đến các chọn lựa và triển vọng của các thế hệ tương lai. AmCham cam kết hỗ trợ Việt Nam trong công tác cung cấp nền giáo dục tốt hơn cho trẻ em. Việc nâng cao kỹ năng, cũng như cải tiến đào tạo là yếu tố cần thiết nâng cao năng suất và thu nhập. Ngân hàng Phát triển Châu Á và những mạnh thường quân khác cam kết 500 triệu đô la Mỹ cho dự án giáo dục tại Việt Nam. Chúng tôi kêu gọi chính phủ đảm bảo những dự án này đạt được hiệu quả thông qua những số lượng sinh viên tốt nghiệp “sẵn sàng làm việc”, và không chỉ đơn giản là tài trợ cho các tổ chức không thành công.

Mới đây, VCCI và các hiệp hội chính một số ngành công nghiệp xuất khẩu chuyên sản xuất hàng tiêu dùng có giá trị thặng dư thấp (VITAS, LEFASO, HAWA, VASEP, VCOSA, etc.) đã khuyến nghị chính phủ thay đổi mức lương tối thiểu cho khu vực kinh tế tư nhân tăng 15% mỗi năm trong vòng 3 năm tới. Đề xuất này dựa trên dự đoán có khoảng 100.000 doanh nghiệp Việt Nam sẽ chấm dứt hoạt động trong năm 2011-2012, và nguyên nhân từ thuế, thiếu vốn, và chi phí lao động leo thang nhanh chóng, cùng với sự suy giảm từ các thị trường quốc tế sẽ đẩy doanh nghiệp Việt Nam đến khó khăn. Chúng tôi cùng với VCCI và các hiệp hội chính một số ngành công nghiệp xuất khẩu hy vọng rằng chính phủ sẽ nhận ra rằng khu vực kinh tế tư nhân – cũng như khu vực kinh tế nhà nước – không có khả năng tăng 25-35% lương hàng năm.

AmCham kiến nghị chính phủ thành lập “quan hệ đối tác ba bên” và “Hội đồng tiền lương quốc gia” với các đại diện chính phủ (bao gồm không chỉ Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội, mà còn có Bộ Kế hoạch và Đầu tư, Bộ Công Thương và Bộ Tài chính), đại diện người sử dụng lao động (VCCI, Hiệp hội doanh nghiệp nước ngoài và các Hiệp hội ngành công nghiệp Việt Nam), và đại diện của người lao động (VGCL và công đoàn ngành công nghiệp khác), các tổ chức này cùng tham gia hợp tác nghiên cứu chung và các cuộc thảo luận thực tế liên quan đến quan hệ lao động, tiền lương, và các vấn đề lao động khác. Một quá trình thể chế hóa nên mang lại kết quả tốt hơn so với bốn năm qua.

Mục tiêu của chúng tôi muốn chia sẻ là duy trì hài hòa, ổn định quan hệ người lao động và người sử dụng lao động, bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của cả hai bên, đồng thời đảm bảo một môi trường lao động, giúp Việt Nam trở nên điểm đến cạnh tranh cho lĩnh vực sản xuất hàng hóa, thúc đẩy nền kinh tế chuyển tiếp nhằm nâng cao tiêu chuẩn sinh hoạt, nâng cao mức sống cho hàng triệu công dân Việt Nam.

Quy trình Đưa ra Quyết định

Thành viên AmCham đang thất vọng bởi sự chậm trễ kéo dài trong việc đưa ra quyết định về dự án trọng điểm và các chính sách. Ví dụ như sự chậm trễ trong việc thực hiện các quy định về pháp luật quan trọng và các Nghị định, sự chậm trễ trong việc di chuyển các dự án cơ sở hạ tầng trọng điểm, chậm trễ trong việc tinh giản thủ tục hành chính, và nhiều hơn nữa.

Môi trường chính trị đã tạo ra mức độ lo lắng e dè mà không khuyến khích việc ra quyết định và đi đến hành động. Khi gây ra thiệt hại kinh tế cho nhà nước có thể sẽ bị tù tội, không hành động được xem là quá trình an toàn nhất. Chúng tôi không muốn bào chữa cho các việc làm sai trái và chúng tôi tôn trọng pháp luật ở đây. Tuy nhiên, chúng tôi cần chính phủ xây dựng sự tự tin cho hệ thống của mình, từ đó vấn đề sẽ được giải quyết, bằng cân đối kế toán được làm sạch, hoạt động kinh doanh có thể được tiếp tục.

Kết luận:

Đất nước cần chính sách kinh tế tốt, cơ sở hạ tầng pháp lý và quản lý tốt, cơ quan chính phủ minh bạch và hiệu quả, hạ tầng công cộng tốt để tiếp tục thu hút đầu tư, quảng bá thương mại, và thúc đẩy phát triển kinh tế xã hội. Tuy nhiên, Việt Nam đang phải xoay sở để xứng đáng với tiềm năng của mình – cản trở bởi sự thiếu tập trung, thiếu cam kết lãnh đạo, và tiến bộ chậm trong việc tháo bỏ rào cản để đầu tư.

Mối quan tâm hiện nay là Việt Nam có thể không thực hiện việc chuyển đổi sang thu nhập trung bình, "sản xuất hiện đại", và nền kinh tế dựa trên dịch vụ. Việt Nam cần cải cách khẩn cấp ngay bây giờ để tạo ra các tiến bộ cụ thể trong các vấn đề được nêu tại diễn đàn hôm nay, cũng như các mối quan tâm khác đang làm mất đi hình ảnh Việt Nam như một điểm đến hấp dẫn đối với đầu tư nước ngoài.

Chúng tôi mong muốn các nhà kinh doanh đầu tư và mở rộng kinh doanh tại Việt Nam, không chuyển sang Trung Quốc, Indonesia, Bangladesh hay Myanmar. Việt Nam phải tăng cường khả năng cạnh tranh thu hút đầu tư và vốn nước ngoài.

Chúng tôi muốn Việt Nam thành công và AmCham tiếp tục cam kết làm việc với các đối tác trong Chính phủ để cải thiện kinh doanh và môi trường đầu tư. Ý kiến và khuyến nghị của chúng tôi phải được xem là cơ hội để tăng cường kinh doanh và môi trường kinh tế tại Việt Nam.

Đại diện các hội viên AmCham, xin chúc toàn thể quý vị có mặt hôm nay nhiều sức khỏe, hạnh phúc và thành công.

Xin chân thành cảm ơn.

~ ~ ~ ~ ~